

До спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03
в Національній академії внутрішніх справ
ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Лихової Софії Яківни на дисертаційну роботу
Грищук Галини Миколаївни «Кримінально-правова характеристика
інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
(доктора філософії) за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право**

Вивчення змісту дисертації, автореферату дисертації, наукових праць Грищук Галини Миколаївни дає підставу для відгуку про актуальність обраної теми, про достатній ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, що виносяться на захист, про глибокий і всебічний аналіз питань, пов'язаних із особливостями застосування інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Актуальність теми дослідження. Не викликає жодних сумнівів, що на сьогодні прагнення кожної з держав до протидії злочинній діяльності є базисом для укладення міжнародних угод про співпрацю у цій сфері. У зв'язку з цим спостерігається активізація взаємодії міжнародного та вітчизняного кримінального права, спрямована на об'єднання зусиль держав в боротьбі зі злочинами. Така співпраця є підґрунтям для удосконалення правил надання правової допомоги і видачі осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, а також для подальшого розвитку інституту екстрадиції. Наразі на заваді розвитку нормативного регулювання інституту екстрадиції постає вітчизняна специфіка процедури видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, що знаходить відображення у відповідному законодавстві України. Проблема формування і закріплення інституту екстрадиції у

Вх. №	4775	20 17 р.
"20"	09	
кількість аркушів:		
осн. док.	19	додаток —

вітчизняному законодавстві зумовлена відсутністю до недавнього часу в кримінальному процесуальному законодавстві України норм, спрямованих на правове регулювання відповідних відносин у цій сфері. Саме тому особлива увага приділяється питанням галузевої належності інституту екстрадиції та виникає багато спірних питань щодо застосування норм про екстрадицію при реалізації даного інституту в правозастосовній та судовій практиці. Вирішенню цих питань багато в чому сприятиме удосконалення положень закону про кримінальну відповідальність у цій сфері.

Досліджуючи особливості кримінально-правової характеристики інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, автор встановив, що окремі аспекти досліджуваного питання частково уже розглядалися в контексті наукових досліджень, проблема правової природи та місця екстрадиції в системі галузей права багаторазово були об'єктом дискусування багатьох круглих столів та науково-практичних конференцій. Безпосередньо науковим аналізом інституту екстрадиції в кримінальному праві займалася М.П. Свистуленко, яка у 2005 р. захистила кандидатську дисертацію з цього питання на тему «Екстрадиція в правовій системі України: основні кримінально-правові аспекти». Проте комплексне теоретичне дослідження особливостей кримінально-правової характеристики інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення в кримінально-правовій науці з тих пір не проводилося, а тому таке дослідження вбачається дуже актуальним, своєчасним і соціально значущим.

Проведений автором аналіз кримінально-правових аспектів інституту екстрадиції засвідчив, що регулювання кримінальним законодавством даного інституту є дещо недосконалим, потребує подальших наукових досліджень, розробки та внесення науково обґрунтованих змін до КК України.

Необхідність існування й оптимізації норм кримінального законодавства України щодо удосконалення інституту екстрадиції є безсумнівною. Так 45 % респондентів проведеного автором анкетування підтримують позицію про

доцільність існування й правової регламентації цього інституту в межах галузі кримінального права.

Використання Грищук Галиною Миколаївною значної кількості наукових джерел забезпечило необхідну глибину проведеної роботи, її високий ступінь науковості і можливість ведення чіткої, аргументованої наукової дискусії, яка у результаті привела до формування теоретичних висновків і практичних пропозицій, що є значним внеском у науку кримінального права і мають достатній ступінь наукової новизни. Практично всі висновки та пропозиції дисертанта заслуговують на схвалення та підтримку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дисертаційної роботи Грищук Галини Миколаївни є достатньо обґрунтованими, вони підтверджуються як теоретичним аналізом, проведеним автором, так і результатами дослідження практики.

Основні наукові результати дисертаційної роботи Г. М. Грищук є вагомим і полягають у такому:

— автором визначено особливості виникнення і розвитку положень закону про кримінальну відповідальність щодо інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення з власною класифікацією етапів їх генези (зародження інституту екстрадиції у ранніх світових цивілізаціях, середньовіччя, Україна під сферою впливу Литви та Польщі, козацька держава, Україна як частина Російської імперії, радянський період, проголошення незалежності);

— дисертант виокремила загальні риси міжнародно-правового регулювання видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та загальні вимоги до процедури видачі осіб, які вчинили такі правопорушення. А саме, питання про видачу може підніматися лише щодо загально-кримінальних злочинів, що визнаються обома сторонами; у відповідності до норм національного кримінального законодавства, держава, котра просить про видачу особи, повинна провести відповідно до

неї кримінальну юрисдикцію; нормами кримінального законодавства обох країни повинно бути передбачено покарання у виді позбавлення волі;

- виділено нормативні підстави міжнародно-правової регламентації екстрадиції осіб, які вчинили кримінальне правопорушення: існування чинного та ратифікованого міжнародно-правового договору як юридичної підстави для надання правової допомоги, забезпечення принципу взаємності у реалізації міжнародно-правових зобов'язань, наявність регламентації вітчизняним законодавством міжнародної правової допомоги;

- конкретизовано функції екстрадиції, здійснивши їх поділ на загальні та спеціальні, а також систематизовано принципи екстрадиції;

- охарактеризовано кримінально-правові підстави екстрадиції: 1) необхідність встановлення співвідношення вчиненого злочину, у зв'язку з яким виникають підстави для екстрадиції, формальним та фактичним критеріям; 2) відповідність дотримання строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, передбачених кримінальним законодавством;

- розкрито кримінально-виконавчий аспект екстрадиції, в розрізі якого встановлено, що виконання судових рішень іноземних судів в Україні може здійснюватися лише при дотриманні положень закону про кримінальну відповідальність та норм кримінального процесуального законодавства;

- вироблено низку конкретних законодавчих пропозицій щодо удосконалення змісту ст. 10 КК шляхом зміни її редакції.

Конкретна особиста участь автора в одержанні наукових результатів, викладених у дисертації. Дисертація виконана автором самостійно. Г. М. Гришук проаналізувала історичний розвиток інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, вивчила особливості міжнародно-правового регулювання видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення з можливістю використання результатів позитивного

зарубіжного досвіду у вітчизняному законодавстві, детально дослідила сучасний стан та сутність інституту екстрадиції в правовій системі України.

Авторка провела детальний аналіз кримінально-правових підстав здійснення видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення та принципи екстрадиції, що дозволило їй внести власні, оригінальні пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного кримінального законодавства.

Про самостійність одержаних наукових результатів свідчить і емпірична база дослідження, що потрібно вважати серйозним та вагомим підґрунтям для власних теоретичних висновків та пропозицій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження ґрунтується на положеннях Закону України від 11.07.2001 р. «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»; Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, ратифікованої Законом України від 21.11.2002 р.; Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України № 311/2008 від 08.04.2008 р.; Плану заходів щодо реалізації цієї Концепції, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1153-р від 27.08.2008 р.; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на 2015–2019 роки, затвердженого наказом МВС України від 16.03.2015 р. № 275 (п. 2.8, 7.7), Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014–2017 роки (п. 1.2.2), а також планами науково-дослідної роботи Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Дисертація затверджена рішенням Вченої ради Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки від 25 жовтня 2013 р., протокол № 2 та включена Координаційним Бюро Національної академії правових наук України до переліку тем досліджень з проблем держави і права (№ 1056, 2014 р.).

Мета і задачі дослідження автором сформульовані вірно, визначають достатній обсяг та зміст дисертації, її напрямки та результати.

Об'єкт і предмет дослідження визначені вірно і окреслюють складні проблемні питання особливостей кримінально-правової характеристики інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення в Україні.

Наукову базу дослідження Г. М. Грищук складає застосування комплексу як філософських, загальнонаукових, так і спеціальних методів проведення наукового дослідження, таких як: діалектичний, історичний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, логіко-нормативний, системно-функціональний, конкретно-соціологічний, системно-структурний, метод аналізу документів, опитування, статистичний, моделювання тощо. Використання вказаних методів надало автору можливість обґрунтувати, а інколи й спростувати існуючі у вітчизняній та зарубіжній літературі доробки щодо особливостей кримінально-правової характеристики інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення в Україні.

Емпірична база є належною, складається із узагальнення Г. М. Грищук аналізу статистичних даних Генеральної прокуратури України щодо клопотань про видачу осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за 2013-2016 рр.; результатів проведеного у 2016 р. анкетування 300 практичних працівників органів досудового розслідування Національної поліції у м. Києві, Волинській, Вінницькій, Дніпропетровській, Кіровоградській, Миколаївській, Полтавській, Одеській, Рівненській, Харківській, Черкаській, Чернігівській областях щодо реалізації норм законодавства про кримінальну відповідальність у сфері видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення; вивчення матеріалів практики Генеральної прокуратури України, Національного Центрального Бюро Інтерполу України та Національної поліції щодо видачі осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Результати аналізу емпірики, в свою чергу, дозволили підтвердити зроблені автором дослідження теоретичні висновки, що за своїм значенням суттєво підвищують науковий рівень роботи.

Достовірність положень та наукова новизна отриманих Грищук Г. М. результатів є значною та дозволяє відмітити наукову значимість

дисертаційної роботи, оскільки, вперше в Україні зроблена вдала спроба розв'язати важливе науково-прикладне завдання щодо особливостей кримінально-правової характеристики інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення в Україні.

У результаті дослідження автором сформульована і обґрунтована низка концептуальних наукових положень, достовірних і науково обґрунтованих результатів, які є визначальними для подальшого розвитку інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Практичне значення представленої роботи не викликає сумнівів, оскільки згідно з представленими матеріалами та додатками, основні її результати та надбання можуть бути використаними: у законотворчій діяльності – для вдосконалення закону про кримінальну відповідальність у питаннях про екстрадицію (*лист Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 07.07.2016 р.*); у практичній діяльності – для правильного та однозначного застосування кримінально-правових норм під час здійснення екстрадиції (*акт впровадження Національного Центрального Бюро Інтерполу України від 17.01.2017 р.*); у науково-дослідній діяльності – для подальшої розробки теоретичних та прикладних проблем щодо кримінально-правової характеристики інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (*акт впровадження Східноєвропейського Національного університету імені Лесі Українки від 12.04.2017 р.*); в освітньому процесі – під час викладення навчальних дисциплін «Кримінальне право. Загальна частина» (*акт впровадження Східноєвропейського Національного університету імені Лесі Українки від 12.04.2017 р.*).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у дисертації, авторефераті та наукових працях. Основні науково обґрунтовані результати дослідження відображено у вісімнадцяти публікаціях, із яких п'ять статей видано у вітчизняних наукових фахових виданнях з юридичних наук, затверджених МОН України, одну – в

зарубіжному виданні (Республіка Польща), та дванадцять тез доповідей на науково-теоретичних та науково-практичних конференціях. Наявність достатньої кількості публікацій, матеріалів оприлюднення основних положень роботи на наукових конференціях дає підстави для висновку про доцільність винесення на загальний науковий розгляд основних положень представленого до рецензування наукового дослідження та загальне схвалення його основних положень.

Обсяг та структура роботи дозволяють позитивно визначити дослідження як повне, чітко побудоване та логічно структуроване. Структурно робота складається із вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (346 найменувань на 44 сторінках) та 6 додатків (на 17 сторінках). Загальний обсяг роботи – 252 сторінки, з них основного тексту – 192 сторінки.

Дисертаційний матеріал логічно побудовано і викладено згідно з виділених автором розділів у такій послідовності:

У **вступі** обґрунтована актуальність теми дисертації, розкритий зв'язок роботи з іншими науковими програмами, планами, темами, а також визначені мета та задачі дослідження, його об'єкт та предмет, окреслена методологія наукового пошуку, викладена наукова новизна одержаних результатів, їх практичне значення, міститься вказівка на апробацію основних результатів дисертації та публікації, які їх відображають.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні засади, розвиток та міжнародно-правове регулювання інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення»** автором розкриті теоретико-методологічні засади дослідження інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, а також досліджена історія розвитку інституту екстрадиції та проведений порівняльний аналіз міжнародно-правового регулювання видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Зокрема, встановлення методологічних основ дослідження інституту екстрадиції та стану наукових досліджень цього питання дозволили

дисертанту ґрунтовно охарактеризувати теоретичні засади визначення та формування цього інституту, побудувати нові наукові гіпотези, узагальнити необхідну кількість емпіричних даних та підготувати пропозиції щодо подальшого удосконалення чинного кримінального законодавства України у цій сфері. Так, у ході дослідження аргументовано, що методологічна основа дослідження базується на загальних та спеціальних методах дослідження: історико-правовому, діалектичному, компаративістському, догматичному (юридичному), системно-структурному, конкретно-соціологічному, статистичному та методу моделювання. Відтак, обрання необхідної методології дослідження забезпечило результативність наукових пошуків, надання обґрунтованих пояснень отриманих у ході дослідження фактам, визначило теоретичне та практичне значення екстрадиції відповідно до положень чинного законодавства.

Автор наводить власне визначення екстрадиції як передачі іноземній державі особи, яка порушила положення закону про кримінальну відповідальність даної держави, на вимогу останньої для притягнення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, до кримінальної відповідальності або приведення у виконання вироку суду, що вступив у законну силу, яке сформоване на підставі аналізу теоретичних засад дослідження інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Вдало обґрунтовується доцільність диференціації історико-правового поступу у даному напрямі на сім основних історичних етапів розвитку вітчизняного кримінального законодавства про інститут екстрадиції залежно від виокремлення законодавцем його положень у нормативно-правових актах кримінально-правового характеру.

Вірно з'ясовано, що основоположними джерелами правових норм про екстрадицію у правовідносинах між державами є Міжнародний пакт про громадянські і політичні права та Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Доведено, що принципи, зафіксовані у вказаних нормативно-правових актах, є основою двосторонніх міжвідомчих договорів.

Авторкою вказано, що правову основу міжнародного співробітництва становлять міжнародні договори, які поділяються на: 1) багатосторонні міжнародні договори (універсальні міжнародні конвенції про боротьбу з окремими видами загальнокримінальних і міжнародних злочинів та регіональні міжнародні конвенції); 2) двосторонні міжнародні договори (договори колишнього СРСР, що набрали чинності для України в порядку правонаступництва; договори, укладені та ратифіковані Україною; міждержавні багатосторонні договори, ратифіковані Україною, що містять елементи правової допомоги; двосторонні договори про правову допомогу у кримінальних провадженнях). Разом з тим, у роботі удосконалена класифікація чинних міжнародних договорів, які містять екстрадиційні норми: а) договори про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах, які, в тому числі, містять і екстрадиційні норми; б) договори про екстрадицію (видачу осіб, які вчиняють злочини).

У другому розділі «Загальні засади інституту екстрадиції в кримінальному праві України» охарактеризовано сутність інституту екстрадиції в правовій системі України, а також досліджені кримінально-правові підстави здійснення видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Зокрема, автор дійшла висновку, що інститут екстрадиції має міжгалузевий характер, оскільки регулюється нормами кількох галузей права: конституційного, кримінального, кримінального процесуального та міжнародного, що свідчить про його комплексність і визначає особливе місце серед інших правових інститутів, що підтверджується результатами авторського анкетування: 64,5% респондентів визнали міжгалузевий характер екстрадиції.

Автором акцентована увага на аналізі наступних принципів екстрадиції, які регулюються нормами кримінального права: 1) принцип невидачі своїх громадян (видачі тільки іноземних громадян); 2) принцип подвійного інкримінування; 3) принцип подвійної злочинності; 4) принцип

невідворотності покарання; 5) принцип мінімального строку покарання; 6) принцип меж кримінальної відповідальності виданої особи; 7) принцип виключення з підстав видачі за вчинення політичного злочину; 8) принцип заборони притягнення до відповідальності або покарання двічі за одне й те саме діяння; 9) принцип відповідальності за вчинення господарського (фінансового) злочину.

Доведено, що частина принципів екстрадиції, які регулюються нормами КК, є міжгалузевими та паралельно регулюються нормами Конституції України (принцип невидачі своїх громадян, принцип виключення з підстав видачі за вчинення політичного злочину, принцип заборони притягнення до відповідальності або покарання двічі за одне й те саме діяння); деякі з них знайшли закріплення безпосередньо в положеннях ряду двосторонніх договорів, ще частина їх (наприклад, принцип виключення з підстав видачі за вчинення політичного злочину), вимагають додаткового закріплення в положеннях ст. 10 КК.

Розглянувши структуру екстрадиційних правовідносин, авторкою встановлено, що: а) об'єктом екстрадиційних відносин виступає результат діяльності двох держав з приводу видачі особи, яка вчинила злочин, заради досягнення якого між ними встановлювався правовий зв'язок; б) суб'єктами екстрадиційних відносин у широкому розумінні виступають держави в особі уповноважених органів і міжнародні судові установи. Суб'єктами екстрадиційних відносин в Україні виступають Генеральна прокуратура України, Міністерство юстиції України та Національна поліція України; в) зміст екстрадиційних відносин полягає у праві видачі осіб, які вчинили злочин. Це право може трансформуватися в обов'язок видавати запитуваних осіб лише за умов існування договору та необхідних підстав.

Акцентується увага на тому, що сутність правової природи екстрадиції полягає в тому, що держава у міжнародній сфері є абсолютно незалежною у своїх діях, її уповноважені органи визначають межі та ступінь міжнародного співробітництва, що реалізується шляхом укладення міжнародних угод.

Підставою для того, щоб між двома чи декількома державами розпочалися правовідносини щодо екстрадиції у формі передачі особи з метою притягнення її до кримінальної відповідальності та призначення покарання, буде укладення міждержавної угоди та формування правових умов з приводу переходу юрисдикції певної держави на особу, що є під юрисдикцією запитуваної держави і яка вчинила злочин та перебуває поза нею.

У роботі автором наведені додаткові аргументи на користь того, що при визначенні кримінально-правової основи екстрадиції посилену увагу необхідно звернути на внутрішнє законодавство України. Положення ст. 25 Конституції України, ст. 10 КК та норми Розділу IX КПК «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» залишаються національними нормами, які регулюють питання екстрадиції в Україні. Доведено, що регламентація екстрадиції досить довгий час в Україні здійснювалася лише за допомогою норм міжнародних договорів і тільки з прийняттям КК України у 2001 р. на рівні закону про кримінальну відповідальність було регламентовано екстрадицію у ст. 10 КК. Залежно від мети надання правової допомоги у формі екстрадиції розрізняють такі її види: 1) видачу для покладення на особу кримінальної відповідальності; 2) передачу кримінального провадження; 3) видачу для приведення до виконання винесеного судом запитуючої держави і такого, що набрав законної сили, обвинувального вироку. Зазначено на неповноту вирішення на рівні КК питання щодо кола суб'єктів, які можуть бути передані іншій державі для відбування покарання.

Достатньо обґрунтована позиція дисертанта щодо кримінально-правових підстав екстрадиції, якими є: наявність інформації щодо відповідності злочину, у зв'язку з розслідуванням якого виникає необхідність у екстрадиції, формальним (дотримання доктрини «подвійної осудності», «подвійної кримінальності») та фактичним (суспільна небезпека злочину повинна виправдовувати провадження з надання правової допомоги) критеріям; наявність інформації про дотримання строків давності притягнення до

кримінальної відповідальності, передбачених законом про кримінальну відповідальність.

Враховуючи виявлені дослідженням недоліки в застосуванні інституту екстрадиції, а також спираючись на вже накопичений досвід законодавства про кримінальну відповідальність України та враховуючи положення зарубіжного кримінального законодавства у цій сфері, Грищук Г. М. пропонує внести зміни у ст. ст. 10 КК, а саме пропонує викласти її в наступній редакції:

«Стаття 10. Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами.

1. Громадяни України, які вчинили кримінальні правопорушення поза межами України, не можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду чи приведення до виконання винесеного судом обвинувального вироку.

2. Іноземці та особи без громадянства, які вчинили кримінальні правопорушення поза межами України і перебувають на території України, можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду.

3. Іноземці та особи без громадянства, які вчинили кримінальні правопорушення поза межами України і перебувають на території України та отримали політичний притулок в Україні, не можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду.

4. Забороняється видача іноземців та осіб без громадянства з метою притягнення їх до кримінальної відповідальності надзвичайним судом чи в порядку спрощеного судочинства, коли є підстави вважати, що таким особам не буде забезпечено мінімальні гарантії прав людини.

5. Забороняється видача іноземців та осіб без громадянства за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

6. Україна може перейняти кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не ухвалено вирок, щодо громадян України та іноземців, які вчинили кримінальні правопорушення за межами України і перебувають на території України, але які не можуть бути видані іноземній державі або у видачі яких відмовлено, якщо діяння, у зв'язку з яким запитується передача кримінального провадження, згідно з цим Кодексом визнається кримінальним правопорушенням.

7. Виконання в Україні вироку іноземного суду чи міжнародної судової установи щодо іноземців чи осіб без громадянства, що постійно проживають в Україні, можливо, якщо діяння, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, згідно з цим Кодексом визнається кримінальним правопорушенням або було б кримінальним правопорушенням у разі його вчинення на території України.

8. Україна має право видати іноземців, які вчинили кримінальні правопорушення за межами України і перебувають на території України або здійснювати щодо них процесуальні дії у відповідності з вимогами КПК України».

У третьому розділі «Особливості співвідношення кримінально-правових, кримінально-процесуальних та кримінально-виконавчих засад інституту екстрадиції в Україні» автор розкриває питання співвідношення кримінально-правових і кримінально-процесуальних засад інституту екстрадиції в Україні та особливості кримінально-виконавчих засад даного інституту.

Зокрема, відмічено, що кримінально-процесуальні засади інституту екстрадиції в Україні стосуються особливостей видачі іноземній державі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, для притягнення до

кримінальної відповідальності та віддання до суду та особливостей перейняття кримінального провадження. Удосконалено розуміння структурних елементів видачі іноземній державі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду та встановлено, що вони повинні мати місце і реалізовуватися лише за наявності достатніх та визначених законом підстав.

Ми поділяємо думку дисертанта, що видача іноземній державі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду структурно складається з таких дій: 1) запит про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати; 2) проведення екстрадиційної перевірки; 3) взяття під варту особи, яка підлягає екстрадиції; 4) видача особи; 5) тимчасова видача особи; 6) відстрочка передачі особи; 7) передача особи; 8) екстрадиційний транзит. Зазначені дії можуть вчинятися виключно за наявності достатніх підстав: запитуюча сторона вивчає норми національного законодавства та міжнародну договірно-правову базу стосовно питань видачі з метою визначення, чи є можливість направити клопотання про видачу особи, що перебуває на території іншої держави.

Авторка аргументовано доводить, що виконання судових рішень іноземних судів може здійснюватися лише за запитом іншої договірної держави при дотриманні певних умов: а) якщо засуджена особа постійно проживає в іншій державі; б) якщо виконання санкції в іншій державі покращить перспективи соціальної реабілітації засудженої особи; в) якщо санкція передбачає позбавлення волі, вона може бути застосована після виконання іншої санкції, що передбачає позбавлення волі, яку засуджена особа відбуває чи має відбути в іншій державі; г) якщо інша держава є державою походження засудженої особи і заявила про своє бажання прийняти відповідальність за виконання такої санкції; д) якщо вона вважає, що сама не в змозі виконати санкцію, а інша держава може.

У **висновках** Грищук Галиною Миколаївною викладені нові наукові положення та науково обґрунтовані результати дослідження, зроблені теоретичні висновки та запропоновані зміни до чинного кримінального законодавства, які, на її думку, здатні дієво вплинути на побудову теоретико-прикладної моделі інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Водночас, аналіз тексту дисертації та автореферату дає підстави для таких зауважень та рекомендацій:

1. Визначаючи у вступі актуальність теми наукового дослідження, авторка дисертації, сумлінно слідуючи визнаним методичним рекомендаціям щодо виконання такого роду робіт, намагається стисло, але й водночас широко сформулювати та довести важливість обраної теми. Проте, її аргументи були б більш переконливими за умов відображення в цій частині рукопису дисертації та автореферату даних офіційної статистики, які б не тільки ілюстрували кількість звернень щодо екстрадиції, які надійшли та на які надано відповідь, але й які б вказували на проблемні питання кримінально-правового регулювання екстрадиції в Україні (с. 15–16 дисертації, с. 1-2 автореферату).

2. Зміст першого підрозділу «Теоретико-методологічні засади дослідження інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення» (с. 25–40 дисертаційної роботи) викликає певну дискусію. На жаль, у цьому підрозділі розкриті положення, які стосуються виключно методологічних засад дослідження, тоді як про теорію у цьому підрозділі взагалі не йдеться. Такий висновок ґрунтується на недостатньо повному розкритті теоретичних основ, які повинні базуватися не лише на методах дослідження, які застосував дисертант, а і на наукових гіпотезах, понятійному апараті, принципах тощо, які містяться в дослідженнях інших науковців та на тих питаннях, які залишилися поза їх увагою.

3. Схвально оцінюючи намагання дисертанта у підрозділі 1.3. «Міжнародно-правове регулювання видачі осіб, які вчинили кримінальне

правопорушення» (с. 58-77 рукопису дисертації) розкрити питання міжнародного регулювання та співробітництва у питаннях екстрадиції, вважаємо необхідним звернути увагу на те, що авторка не надала конкретних пропозицій щодо позитивного досвіду, який можна запозичити у вітчизняне кримінальне законодавство з метою удосконалення окремих положень інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

4. Наразі в науці не припиняються дискусії щодо чіткої належності інституту екстрадиції до певної галузі права, тобто питання його правової природи остаточно не вирішено. В науковій літературі існує кілька згрупованих позицій стосовно правової природи інституту екстрадиції. У дисертації авторка притримується позиції про його комплексний характер.

Зважаючи, що інститут екстрадиції дійсно має міжгалузевий характер, оскільки регулюється нормами кількох галузей права: конституційного, кримінального, кримінального процесуального та міжнародного, і це свідчить про його комплексність та визначає особливе місце серед інших правових інститутів, виникають питання про вживання у його назві правильних з точки зору різних галузей права термінів. Особливо це стосується термінів, які по-різному вживаються в різних галузях права – у нашому випадку це термін «кримінальне правопорушення». Якщо керуватися положеннями кримінального процесуального права, то використання у назві роботи терміну «кримінальне правопорушення» цілком обґрунтовано. Проте кримінальне право наразі таким терміном не оперує. Однак ні в тексті автореферату, ні в тексті дисертації автор не звертає уваги на це питання. Таким чином, під час публічного захисту потребує певної аргументації використання в назві та по тексту роботи словосполучення «кримінальне правопорушення», а не «злочин».

5. На наш погляд, суттєвої уваги заслуговує запропонована автором у висновках (с. 11 автореферату, с. 181 дисертації) власне визначення екстрадиції як передачі іноземній державі особи, яка порушила положення закону про кримінальну відповідальність даної держави, на вимогу останньої

для притягнення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, до кримінальної відповідальності або приведення у виконання вироку суду, що вступив у законну силу. З тексту роботи видно, що воно сформоване на підставі аналізу теоретичних засад дослідження інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення і підтримується 65,9 % опитаних респондентів. Проте у науковій новизні воно не відображене. Вважаю, що такі ґрунтовні висновки обов'язково повинні виноситися у новизну дослідження.

6. У тексті роботи автор звертає увагу на необхідність визначення, аналізу та законодавчого закріплення у Кримінальному кодексі України принципів екстрадиції.

Дійсно, принципи екстрадиції є орієнтиром у тлумаченні норм міжнародних договорів і конвенцій про видачу та застосуванні їх на практиці при розгляді та виконанні запитів. Принципи видачі осіб, як і інші питання екстрадиції, знаходяться у сфері регулювання декількох галузей права України: конституційного, кримінального, кримінального процесуального, кримінально-виконавчого, міжнародного.

У тексті дисертації (с. 92-108) здобувачка виділяє принципи, які, на її думку, регулюються нормами кримінального права і пропонує закріпити їх у положеннях ст. 10 КК України. Частково вносячи у висновках пропозицію про нову редакцію ст. 10 КК України вона це й робить.

Але аргументів, які підтверджують кримінально-правовий характер цих принципів автор не наводить. Тому варто посилити аргументацію необхідності саме кримінально-правової регламентації принципів екстрадиції та їх законодавчого закріплення.

7. На жаль, у дисертаційній роботі автором залишене без розгляду нагальне в науці кримінального права та правозастосовній практиці питання інституту кримінальних проступків. Можливо, автор під час публічного захисту висловить свою конструктивну думку з цього приводу.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що наведені критичні зауваження і рекомендації стосується складних дискусійних питань і в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Галини Миколаївни Грищук, яка має науково-теоретичне і практичне значення і містить наукові положення, що являють нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання і сприяють удосконаленню кримінального законодавства.

Таким чином, потрібно дійти загального висновку, що дисертація Г. М. Грищук на тему «Кримінально-правова характеристика інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення» відповідає вимогам пунктів 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (в редакції від 06.09.2016), а її автор Грищук Галина Миколаївна заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Офіційний опонент:
завідувач кафедри кримінального права і
процесу Навчально-наукового
Юридичного інституту
Національного авіаційного університету,
доктор юридичних наук, професор

С. Я. Лихова

Підпис гр. Лихової С. Я.
з а с в і д ч у ю
Вчений секретар
Національного авіаційного університету
 Т. Лихова